

marija barbieri maria
CALLAS

Maria Callas (1923.-1977.) umrla je u Parizu pred četrdeset godina u 53. godini života, kada je francuski je radio objavio: "Zauvijek je utihnuo najslavniji glas svijeta". Ravnatelj pariške Opere Rolf Liebermann izjavio je tisku: "Maria Callas je bila jedna od zvijezda vodilja našega doba koja je opernu umjetnost dovela do vrhunaca na kojima će zauvijek vladati." Mjesec dana poslije njezine smrti milanska Scala, pozornica njezinih najvećih uspjeha i slave, priredila joj je komemoraciju kakva se ne pamti.

Rođena je u New Yorku kao Cecilia Sofia Anna Maria Kalogeropoulos od oca Georgesa, grčkog ljekarnika koji je ubrzo promijenio prezime u Callas, Maria se sudjelujući na raznim pjevačkim natjecanjima već s jedanaest godina našla pred publikom. Godine 1937. otišla je u Atenu i upisala se na Konzervatorij. Nije imala ni petnaest godina kad je u studenome 1938. godine u studentskoj produkciji "Cavallerije rusticane" pjevala Santuzzu. 27. kolovoza 1942. godine službeno je debitirala u Operi u Ateni kao Tosca. Iako podosta krupna, svojom je neobičnom izražajnošću osvojila publiku i ubrzo postala prvi sopran. No sebe je pronašla krajem 1948. godine u "Normi" u Firenzi pod Serafinovim ravanjem i uskoro postala prva zvijezda Scale. Godinu dana ranije tijekom nastupa u ulozi "Gioconde" u Areni u

Veroni dogodio se umjetnički susret s dirigentom Tulliom Serafinom koji je odredio njezinu budućnost. Serafin je ispravno zaključio da se u njoj kriju neslućene mogućnosti.

Glavito suparništvo između *tigrice* Callas i *anđela* Renate Tebaldi, koje je punilo svjetski tisak, dovelo je do neslućenih visina zanimanja za opernu umjetnost. *Anđeo* Tebaldi uzmiče, a Callas postaje *la divina* (božanstvena). Glazbena je kritika smatra umjetnicom neograničenih pjevačko-tehničkih mogućnosti i superiorne, izražajne i posredujuće inteligencije. Ona hoće svugdje biti prva, njezin je moto *ili ja, ili nitko*. Svjesna je da joj sve ide u prilog i da ima moć, pa ju koristi. Postaje *primadonna assoluta*. Godine 1952. do 1957. njezine su godine. Snima za ono doba velik broj od 13 kompletnih opera i 4 recitala i postiže basnoslovne honorare. Okružena je fanatičnim divljenjem i obožavanjem. Svaki njezin nastup je događaj. Dirigenti i redatelji s kojima surađuje pomažu joj da postigne vrhunske rezultate. Serafin za nju izvlači iz zaborava Rossinijevu "Armidu", koju se nitko ne usuđuje pjevati zbog golemih pjevačkih zahtjeva, i realizira niz antologijskih snimaka, od kojih spomenimo tek "Rigoletta", "Normu", "Aidu", "Moć sudbine", "Puritance", "Luciju di Lammermoor", "Manon Lescaut", "Medeju". I Leonard Bernstein s njom radi "Medeju" i u suradnji s Luchinom Viscontijem Bellinijevu Aminu u "Mjesečarki", Carlo Maria Giulini Gluckovu "Alcestu", Herbert von Karajan izvlači nove mogućnosti u njezinoj Luciji i ostvaruje sjajne snimke "Madame Butterfly" i "Trubadura", s Gianandreom Gavazzenijem rađa se čarobna Fiorilla u Rossinijevom "Turčinu u Italiji", s Giulinijem Rosina u

"Seviljskom brijaču". Godine 1956. ona trijumfalno nastupa u Metropolitanu na otvorenju sezone. Na izvanrednoj premijeri Donizettijeve "Anne Bolene" u travnju 1957. godine u Scali aplauz traje 24 minute.

Postala je besmrtna, ušla u povijest i čvrsto zasjela među one koji ju mijenjaju. Jer, poslije nje u opernoj umjetnosti ništa više nije bilo kao prije. Njezina karijera nije dugo trajala, iako je na sceni bila prisutna od 1942. do 1965. godine, ali od 1952. do 1956., kad je bila na vrhuncu i imala 196 nastupa, otvorila je novu stranicu operne povijesti. Prigovaralo joj se da je hirovita, zvali su ju tigricom. I zaista se poput tigrice borila za umjetničku istinu, jer je sebe smatrala posredovateljicom između skladatelja i slušatelja, odnosno gledatelja. Beskompromisno se hrabro i odlučno borila da najvjernije i najosmišljenije bude prijenosnikom umjetničke tvorbe. Skladatelji joj nisu služili da bi u njihovim djelima pokazala svoje pjevačko umijeće, već je ono služilo njoj da bi njihov opus što vjerodostojnije i istinitije predstavila.

Imala je sve pretpostavke da to postigne - golem talent i čvrstu volju. Imala je impresivan glas raspona od tri oktave, savršenu muzikalnost, urođen instinkt za glazbu i iznimnu memoriju. Bila je nevjerovatno marljiva i nikada nije prestajala učiti. Imala je izvrsnu pjevačku tehniku, koju je naučila od glasovite španjolske sopranistice Elvire de Hidalgo, njezine profesorice na Konzervatoriju u Ateni, a koja joj je i kasnije ostala dragocjen savjetnik i prijatelj. Suvereno je vladala tehnikom koloratura, u kojima je apsolutno poštovala notni zapis i unijela

smisao i značenje, a znalački je koristila i prsni registar. Mogla je pjevati sve uloge sopranskog repertoara. Njezini su likovi bile žene od krvi i mesa, razdirane raznolikim osjećajima i strastima, ali uvijek i apsolutno vjerne autorovu tekstu. Živjele su svojim vlastitim životima, a istodobno su bile prepoznatljiva i nezamjenjiva djeca skladatelja. Maria Callas, velika glazbenica, točno je razlikovala glazbene stilove i nije na jednak način pjevala različite autore. Pjevačku kreaciju scenski je upotpunjavala pogledom, gestom, pokretom svojih neobično izražajnih ruku. Ali onaj samo njoj svojstven neponovljiv i nedosegnut izraz postizala je prvenstveno glasom. Učinila je taj glas podatnim instrumentom u službi glazbe, sredstvom da udahne život svim svojim likovima - čak 47. A činila je to s tolikom predanošću i velikim znanjem da je uloga već na prvom nastupu bila tako cjelovita da je postajala uzorom. Takva je bila Lady Macbeth na otvorenju sezone 1952./53. u Scali i takve su njezine studijske snimke i onih opera koje nikada nije interpretirala na sceni.

Serafin ju je smatrao savršenom interpretkinjom likova ranog talijanskog *belcanta*, koje je nakon desetljeća zanemarivanja, ili često vrlo pogrešnog pristupa, tumačila u svoj njihovoj istinitosti, ljepoti i uvjerljivosti. Za de Sabatu je bila idealna interpretkinja složenih dramskih likova Lady Macbeth ili Tosce. U svojim zahtjevima neumoljiv redatelj Luchino Visconti smatrao ju je najsavršenijom umjetnicom glazbene scene radi koje je zavolio operu. Violetta u "Traviati", koju je s njim izradila, uzvitala je veliku prašinu na premijeri u Scali 1955. godine, uzбудila

duhove i iz temelja promijenila vokalni i dramski pristup tome liku. Norma, koju je tumačila najčešće u karijeri, 90 puta, postala je pojam, nedostižna u spoju vrhunskog pjevačkog i dramskog dometa. Kao i Medea, Julija u "Vestalki", Anna Bolena, Amina u "Mjesečarki", Elvira u "Puritancima", Lucia, Gilda, i mnoge druge.

Maria Callas je magičnom privlačnošću svoje izvanredne osobnosti nametnula nova pravila, ali je i (prerano) sagorjela na oltaru umjetnosti, kojoj se u svakom nastupu predavala potpuno i ne štedeći se. Postavivši kao kategorički imperativ stvoriti lik u svoj njegovoj složenosti, služeći se isključivo zadanim glazbenim tekstom bez težnje za efektima i bez dodvoravanja publici, izrazila je zahtjeve umjetnosti našega vremena, koje ne trpi velike geste i pretjerivanja. Otvorila je novo razdoblje u povijesti glazbe. Promijenila je i naše zahtjeve. Njezini nasljednici vidjeli su u njoj uzor, a slušatelji i gledatelji tražili su u njima dio nje. Poslije nje ništa više nije bilo kao prije. I kako je rekao ugledni talijanski kritičar Fedele d'Amico: "Unijela je novost u našem pristupu slušanju opere time što je promijenila naše zahtjeve, način na koji se oni mogu zadovoljiti, a to znači i interpretirati."

ODABRANA DISKOGRAFIJA MARIE CALLAS:

V. Bellini: Norma

<i>M. Filippeschi, Scala, T. Serafin</i>	<i>EMI 586 8342(3 CD)</i>
<i>M. del Monaco, Scala, A. Votto</i>	<i>Myto MCD 153 (3 CD)</i>
<i>F. Corelli, Scala, T. Serafin</i>	<i>EMI 566 428 (3 CD)</i>

G. Bizet: Carmen

N. Gedda, G. Prêtre *EMI 966 7172(2 CD)*

Cherubini: Medea

J. Vickers, Covent Garden, N. Rescigno. *Melodram 26016 (2 CD)*

G. Donizetti: Anna Bolena

G. Simionato, Scalla, G. Gavazzeni *EMI 5 66471 (2 CD)*

G. Donizetti: Lucia di Lammermoor

G. di Stefano, Scala, H. Karajan *EMI 5 66438 2 (2 CD)*

G. Puccini: Madama Butterfly

N. Gedda, Scala, H. Karajan *EMI 456 3982 (2 CD)*

G. Puccini: Tosca

G. di Stefano, Scalla, Victor de Sabata *EMI 5 56304 2 (2 CD)*

G. Rossini: Il Turco in Italia

N. Gedda, G. Gavazzeni *EMI 5 56313 2 (2 CD)*

G. Verdi: Il Trovatore

G. di Stefano, Scala, Karajan *EMI 5 56333 2 (2 CD)*

G. Verdi: Il Trovatore

C. Valletti, Covent Garden, N. Rescigno *ICA Classics 5006 (2 CD)*

G. Verdi: La Traviata

G. di Stefano, Scalla, C. M. Giulini *EMI CMS 763628 (2 CD)*

G. Verdi: Macbeth

E. Mascherini, Scala, V. de Sabata *EMI 5 66447 2 (2 CD)*